

Inleiding

Graag begin ik met jullie aandacht te vragen voor de afbeelding van de foto die Desirée van Keulen weer heeft aangedragen, zoals in heel deze serie – zie ook het liturgieblad. Ik heb deze foto uit meerdere die zij aandroeg gekozen vanwege de ‘zwakheid van de zachtheid’ die de foto uitstraalt. Dit zag ik in het beeld: de *kring* die *kwetsbaar* is, van breekbaar riet. En: de kring die rond is, maar niet *afgerond*, blijft *open*. Ik werd later in mijn blik bevestigd toen ik de tekst erbij las: ‘Zalig zachtmoedig – de aarde zal je erfenis zijn’, woorden van Jezus, uit een psalm van zijn volk; die woorden bepalen ons erbij dat er in de bijbel geen eigendom van grond is, want alles is geschonken, een ontvangen erfenis.

Daar past ook de klapproos in de bloemschikking helemaal bij, als bloem van de hoop. Die klapproos is voor mij altijd nog de bloem uit het platteland van mijn jeugd, die altijd zomaar weer opbloeit. Daarom is zij voor mij een teken van hoop. Zo worden wij vandaag meegenomen in de erfenis van Paulus, zijn taal-wereld in, richting de zacht-aardige gaven van Gods Geest.

Openingstekst:

Een fragment uit het begin van Paulus' eerste brief aan de messiaanse Jezus-gemeente in Korinthe, over de kern van zijn werk:

“... Ik moest het goede bericht niet met wijsheid van spreken brengen – want dan zou het kruis van de Messias een lege huls worden.

Zeker, het spreken van het kruis is voor wie verloren lopen dwaasheid, maar voor ons die bevrijd zijn is het de kracht van God. Er staat immers geschreven:

Ik laat de wijsheid van de wijzen verloren gaan,
het verstand van de verstandigen schakel Ik uit.

Waar blijft dan die wijze? Waar de schriftgeleerde? Waar de duider van deze wereldtijd? Heeft God niet de wijsheid van dit wereldsysteem tot dwaasheid gemaakt? Immers, dit wereldsysteem heeft door haar wijsheid God niet leren kennen, daarom had God er plezier in om door de dwaasheid van zijn verhaal hen die daarop vertrouwen te bevrijden. Het mag zo zijn dat de Joden om tekens vragen en de Grieken wijsheid zoeken; maar wij, wij verhalen van een gekruisigde Messias, voor Joden een schandaal, voor volken een dwaasheid; maar voor hen die geroepen zijn – zowel Joden als Grieken – is het de Messias, Gods kracht en Gods wijsheid.”

[Vertaling HP, I Kor. 1: 17b - 24]

Lezing:

I Korinthiërs 12 : 1-2.7-13.27.31; 13 : 13; 14 : 1 [vertaling Harry Pals]

1 Nu over de gaven van de Geest, zusters en broeders –
ik wil niet dat jullie daarmee onbekend zijn.

2 Weten jullie het nog?

Toen je nog bij de volken hoorde

werd je steeds maar naar die afgoden zonder stem toe getrokken, meegesleurd...

[En dan vertelt Paulus: we hebben de Geest van de Heilige nodig]

(...)

7 Aan iedereen wordt de verlichting van de Geest gegeven,
om die ten nutte te maken.

Want:

aan de één wordt – door de Geest – een woord van wijsheid gegeven,

aan een ander een woord van kennis – volgens dezelfde Geest -,

9 aan iemand geloofsvertrouwen – in dezelfde Geest -,

aan een ander genadegaven om te helen – in de ene Geest -,

10 aan een ander werkzame daden vol kracht,

aan een ander profetisch spreken,

aan een ander het kunnen onderscheiden (uiteen-leggen) van geesten,

aan iemand allerlei tongentaal,

aan een ander het vertalen van tongentaal.

11 Dat alles bewerkt die ene, die zelfde Geest,

die aan iedereen in het bijzonder toedeelt, zoals Zij dat wil.

12 Want:

zoals het lichaam één is en vele ledematen heeft

-en alle ledematen van het lichaam (en dat zijn er veel!) zijn één lichaam –

zo is het ook met de Messias.

13Want:

in één Geest zijn wij (wij allemaal!) tot één lichaam gedoopt,

of we nu Joden zijn of Grieken,

of we nu slaven zijn of vrijen –

allemaal hebben we één Geest te drinken gekregen.

(...)

27 Jullie zijn het lichaam van Christus, het Messiaslichaam,

en ledematen, ieder voor een deel.

(...)

31 Beijver je voor de grootste genadegaven –

en ik toon jullie een weg die hier boven uitgaat...

En dan volgt de bekende lofzang op de liefde, die uitloopt in:]

(...)

13:13 Dus zo blijft het: geloofsvertrouwen, hoop, liefdessolidariteit, die drie –

maar de grootste van hen is de liefdessolidariteit!

14:1 Jaag de liefdessolidariteit na, beijver je voor wat de Geest wil,

maar nog meer: dat je profetisch spreekt!

Overweging

Beste uit-geroepen / mensen van de Ekklesia,

Het is in de kerk nog steeds Pasen, Paastijd die richting Pinksteren voert – en het lied dat we net zongen brengt ons bij de veelkleurige werking van de Geest, Gods adem. We zongen over de gaven van de Geest: 'Geest die broedt en onrust baart', 'die uitdaagt en ons tart, ons berekenen verwacht' – 'vreemde gast' – en dan toch ook, maar alleen met het vorige bij ons: 'die ons tot één woning voegt', met de oproep: vernieuw, verzoen, herschep. Een lied kan de kern soms beter verwoorden dan een preek...

Het thema van deze viering is 'De geesten onderscheiden' – dat is een zin uit een lied dat komt uit de kring van de Boheemse Broeders (een vroege radicale reformatiebeweging uit de 15^e eeuw), en die zin speelde door mijn hoofd bij het voorbereiden. De zin komt dus uit een oud lied – maar het thema van 'de geesten onderscheiden' is veel ouder, ouder ook dan Paulus. Paulus en Jezus staan op de schouders van hun volk, het bijbelse Israël van Mozes en de profeten. Hoor maar de profeet Jeremia [23,16]: 'Luister niet naar wat de profeten jullie verkondigen. Ze sturen jullie de leegte in. Hun visioenen komen uit hun hart, niet uit de mond van de Eeuwige'. In die lijn zei Jezus dat ook [Matteüs 7,15] : 'Pas op voor valse profeten'.

Wat bewoog Paulus om ook *deze* scherpe gave van de Geest te benoemen? Herlezing van zijn eerste brief aan de messiaanse gemeente in Korinthe bepaalde mij er weer bij dat Paulus geen theoloog was in de zin van een systematisch dogmatisch denker, maar *associatief* zijn woorden aaneenrijgt. Dat komt mede omdat hij schrijft vanuit zijn ervaringen met mensen - het zijn *brieven*. Ach, dat geldt eigenlijk voor heel de bijbel, als we die opvatten als poëzie, een dichtwerk dat zich als een uitnodigende brief tot ons richt - wat zou het veel uitmaken als we die zo zouden horen...

Paulus had een fragiele relatie met de gemeente in Korinthe, hij kende veel tegenstand, er was verdeeldheid. We weten er lang niet alles van, er was een bredere briefwisseling, maar er zijn daarvan maar twee bewaard gebleven. Lag het aan Paulus? Hij was zelf ongetwijfeld een lastig mannetje. Maar het had ook te maken met zijn inzet: het bijzondere, ongelooflijke verhaal van Jezus, waardoor Paulus voorgoed veranderd was, waardoor zijn geloof, zijn Joodse geloof, in de ruimte van een nieuwe wereld was gezet, een samenleving voor alle volken over alle grenzen heen, geënt op daden en woorden / de woorden als daden / de daad-woorden van Jezus.

Dat verhaal noemt hij een *zwak* verhaal, een *dwaas* verhaal, want het wordt gekenmerkt door kruis en opstanding. Dat zijn tegendraadse, ongelooflijke, ongeloofwaardige begrippen, toen evengoed als nu. Het gaat over het zwakke, dwaze van de Eeuwige zelf, zoals dat zichtbaar werd in heel Jezus' leven. Van bergrede tot kruis en opstanding (en die horen bij elkaar, die mag je er niet eenzijdig uitlichten, zoals is gebeurd: de bergrede voor de vrijzinnigen, kruis en opstanding voor de orthodoxie) is Jezus' leven één getuigenis van de *andere* wereld van God, van een leven voorbij aan alle geweld en machtsvertoon, een leven met het gezicht van de ander voor ogen.

Met dat dwaze wereld-onwijze verhaal kwam Paulus naar Korinthe, dáárin voegt hij zijn woorden over de gaven van de Geest in, dat is de context. En Geest, dat is God-in-actie, God-onder-ons, God-in-ons, God geïncarneerd in mensen, die daarmee – zeg maar - kleine zusjes en broertjes van Jezus geworden zijn, wij ook, wij allemaal. Hoor dat er alsjeblijft in als we het over de Geest van God hebben...

Over die gaven kan Paulus het niet hebben zonder eerst weer de herkomst van de gemeente in Korinthe te noemen: de *volkenwereld*, d.w.z. het algemene geloof in groot en macht, in goden als uitvergrotingen van onze machtswereld. De Geest *democratiseert* die wereld, geeft *iedereen* een aandeel, een taak, de mogelijkheid om bij te dragen. Door de Geest van de Eeuwige is iedereen vaardig om wat in te brengen, dan mag alles wat een mens *kan* meedoen, niets is minder, niets wordt afgewezen, omdat ieder mens telt, omdat ieder mens gaven geschonken krijgt. We horen van die gaven: wijsheid, kennis, geloofsvertrouwen, helen, werkzame daden, profetisch spreken.

Dan komt Paulus uit bij dat waarover het vandaag gaat: het onderscheiden van geesten. Waar gaat het dan over? Het werkwoord *onderscheiden* is in de Hebreeuwse bijbel de aanduiding van 'rechtspreken', 'oordelen'; en hier staat een Grieks woord dat zoets is als schiften in de overtreffende trap, kritisch door alles heen, uit elkaar leggen, dus uiteen houden, het onderscheid kunnen maken. Niet alles is hetzelfde, het is niet onverschillig hoe je iets beoordeelt, je oordeel doet er toe – en oordelen is niet gemakkelijk, maar in de bijbel is het altijd ook handelen.

Dat onderscheiden wordt betrokken op *geesten* – in de bijbel zijn dat reële, invloedrijke machten, kwaad of goed. Er is meer tussen hemel en aarde, zeggen spirituele mensen tegenwoordig graag; ja, mooi klinkt dat, bijna vroom, maar in de bijbel slaat dat vooral op de noodzaak waakzaam te zijn op machten die jou pakken, inpakken, in beslag / in bezit nemen, bezetten. Denk niet simpel dat jij een individu bent die in

vrijheid beslist, nee, je bent ingeweven in meegekregen overtuigingen, structuren van gestold kwaad – in onze tijd sterker dan ooit. Bijv. persoonlijke boodschappen uit je kindertijd: jij bent..., jij kunt niet... Maar ook in de maatschappij: verlammeende bureaucratie, het economische nuttigheidsdenken - maar ook denken de dooddoeners van tegenwoordig, die ons onverschillig en machteloos maken: ‘het helpt toch niks wat je doet’, ‘het kan niet anders’, ‘we moeten wel...’ – dat groeit allemaal zomaar uit tot geestesgesteldheden die ons laten aanpassen, ons op onze plaats houden, in de greep houden, passief maken, willoos – en wie profiteren daarvan? Wat is onder ons het nieuwe normaal dat langzaam groeit, gecreëerd wordt? De haat op sociale media, de politieke framing om de gunst van de kiezers te winnen...

En bij dit alles is het essentieel om te bedenken dat Paulus dit niet in het algemeen zegt of tegen afzonderlijke gelovigen, maar *in het kader van de messiaanse gemeente*. Dat is de leefwijze waarin alles wat hij zegt gelding krijgt. Die gemeente wordt door Paulus in haar kracht gezet als een gemeenschap die één Geest ‘te drinken heeft gekregen’ [13] (wat een bijzondere uitdrukking...!, ‘ingedronken’), dus zo één lichaam geworden is, ‘het lichaam van Christus’ zoals we aan de Tafel van samen zeggen, vieren, beleven. En in die samenhang hebben we als gemeente gaven ontvangen - dus ook die gave van het onderscheiden, uiteen leggen van wat belangrijk is en wat niet. In het licht van Jezus’ woord daden, in het licht van Gods wil om de aarde te vernieuwen tot een nieuwe schepping. Dat licht brengt ons tot een beslissing, hoe te oordelen, hoe te handelen, hoe te leven. Dat alles in het nieuwe *samen* dat de gemeente is, die uiteindelijk leeft uit de liefdessolidariteit, waar Paulus in het aansluitende overbekende lied over de liefde uit I Kor. 13 van zingt – niet zomaar het vage stuk gekauwde woord liefde, maar *agape*, solidariteit, waarin geleefd vertrouwen en geleefde hoop culminerend – daarom is die liefdessolidariteit de grootste.

Waar brengt dit ons in deze verwarrende, angstaanjagende tijden?

Voor mij is een aansprekend voorbeeld van dit onderscheidende Christendom de beweging ‘Faithful America’ in de VS, een online gemeenschap die geloof wil omzetten ‘in inzet voor liefde en sociale gerechtigheid’. Ze zeggen van zichzelf: “We hebben er genoeg van om toe te kijken hoe Jezus’ goede boodschap gekaapt wordt door religieus rechts om een politieke agenda vol haat te ondersteunen. We organiseren gelovigen om te protesteren tegen christelijk nationalisme en witte superioriteit en om de profetische rol van de kerk te vernieuwen om te bouwen aan een vrijere en rechtvaardiger samenleving.” Waar zie ik dat in onze Nederlandse kerken?

Ik sluit af. Onderscheiden waar het op aankomt, met het oog op Jezus en de ander voor wie hij staat, aangeblazen door de Geest van de Heilige: valsheid onderkennen, mensenverachting benoemen, misbruik van Gods naam voor eigen gewin ontmaskeren, weigeren mee te doen aan onzin. Daar begint het, gewoon in ons dagelijks leven, in ons samenleven, ook samen als *uitgeroepen* messiaanse geraakte gemeente.

“Jaag de liefdessolidariteit na, beijver je voor wat de Geest wil, maar nog meer: dat je profetisch spreekt!” [14 : 1] Laat het zo zijn, ook in onze levens. Amen.

Slottekst:

“Veel van wat Paulus aan de messiaanse gemeente in Korinthe als bemoediging schreef, lijkt vandaag achterhaald. (...) Maar wat beslist niet achterhaald is, maar noodzakelijker dan ooit, is het vasthouden aan de hoop op een andere wereld, als tegenhanger van het bestaande maatschappijstelsel. Dat lijkt onrealistisch. Want voor onze bestaande wereldorde lijkt er geen alternatief te zijn. Wie daar toch om vraagt, wordt net als Paulus met zijn hoop als dwaas bespottelijk gemaakt. Deze hoop wordt een daad van verzet, als ze niet opgegeven wordt, maar doorgegeven, en daarmee geleefd wordt – zeker niet door de massa, maar eerder door kleine groepen. In liefde, zegt Paulus. In solidariteit, kun je beter vertalen (...)

Voor Paulus was beoefende solidariteit in de ekklesia uit Joden en niet-Joden noodzakelijk, levensnoodzakelijk. Ze is naast de hoop en het vertrouwen [geloof] dat wat blijft, en ze is de grootste, zegt Paulus. Zo blijven tegenover de orde waarin wij nu eenmaal leven ook voor ons slechts de hoop, het vertrouwen en de solidariteit. Opdat misschien niet wij, maar wel anderen overleven...”

[uit: Gerhard Jankowski ‘Solidarisch leben. Der erste Brief des Paulus an die Korinthen. Eine Auslegung’ (‘Texte und Kontexte 121-123, 1-3/2009), 146v – vert. HP]

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl